

Yttrande

Datum 2026-04-28

Klassificering 3.4.3

Dnr RAÄ-2025-1577

Ert datum 2025-04-30

Ert dnr 0912/25

Avdelning Kulturmiljöavdelningen

Enhet Enheten för

bebyggelseutveckling

Föreslagen avyttring av det statliga byggnadsminnet Salsta slott, Salsta 1:5, Uppsala kommun, Uppsala län

Riksantikvarieämbetet avstyrker, enligt förordning (2013:558) om statliga byggnadsminnen (SBM-förordningen) avyttring av det statliga byggnadsminnet Salsta slott, Salsta 1:5, Uppsala kommun, Uppsala län.

Avstyrkan grundar sig på följande:

- Salsta slott uppfyller rekvisitet synnerligen höga kulturhistoriska värden.
- Det finns stor risk att Salsta slotts kulturhistoriska värden minskar vid en avyttring.
- Salsta slott uppfyller urvalskriterierna för vad staten bör äga av kulturhistoriska skäl.
- Avyttring riskerar att begränsa allmänhetens fortsatta tillgänglighet till kulturarv och friluftsliv samt inskränker kulturarvets samhällsnytta för lokalsamhällets och regionens utveckling.

Mot bakgrund av detta bedömer Riksantikvarieämbetet att Salsta slott bör kvarstå i statlig ägo.

Ärendet

Statens fastighetsverk inkom 2025-04-30 med en begäran om Riksantikvarieämbetets yttrande, i enlighet med 9 § i SBM-förordningen, angående en föreslagen avyttring av det statliga byggnadsminnet Salsta slott i Uppsala kommun.¹ Som skäl för avyttring anför Statens fastighetsverk 1) att staten inte längre behöver ta ett fortsatt långsiktigt ägaransvar för fastigheten, 2) att Salsta slott, varken av kulturhistoriska- eller av verksamhetsskäl, behöver ingå i statens ägo och 3) inte har någon relation till statens historia.²

¹ Statens fastighetsverk, *Anhållan om yttrande gällande avyttring av SBM*, dnr 0912/25.

² Skälen grundas bl.a. på skrivningar i *Statens kulturfastigheter – urval och förvaltning för framtiden* (SOU 2013:55), s. 153, 242.

Enligt 9 § i SBM-förordningen ska Riksantikvarieämbetet få yttra sig innan ett statligt byggnadsminne överläts.³ Överlåtelse får inte ske om det finns risk för att byggnadsminnets kulturhistoriska värde minskar. Om Riksantikvarieämbetet motsätter sig överlåtelsen krävs regeringens medgivande.⁴ Av 3 kap. 1 § tredje stycket kulturmiljölagen (1988:950) framgår att om ett statligt byggnadsminne övergår till en annan ägare än staten blir det ett enskilt byggnadsminne.

I förordningen (1996:1190) om överlåtelse av statens fasta egendom, m.m. fastställs i 8 § att avyttring endast får ske om egendomen inte alls, eller endast i ringa utsträckning, behövs i statens verksamhet och om det inte finns särskilda skäl för att den fortsatt ska ägas av staten. Hänsyn till kulturmiljövården, totalförsvaret, naturvården och det rörliga friluftslivet kan utgöra särskilda skäl för att en egendom fortfarande ska ägas av staten.

Riksantikvarieämbetet har i ärendet sammanställt kunskap från tidigare statliga utredningar, betänkanden, propositioner, skrivelser från Statens fastighetsverk, Riksantikvarieämbetet, Riksrevisionen och Nationalmuseum samt utifrån relevant forskning och litteratur. Riksantikvarieämbetet har gjort ett tillsynsbesök 2021-10-19 samt två platsbesök på Salsta slott, den 2025-12-05 samt 2026-01-29.

Riksantikvarieämbetets sammanfattade bedömning

Riksantikvarieämbetets bedömning utgår från följande bedömningsgrunder:

1. Rekvisitet synnerligen höga kulturhistoriska värden, enligt 2 § förordningen (2013:558) om statliga byggnadsminnen.
2. Risker för att de kulturhistoriska värdena minskar vid avyttring.
3. Representativitet och urvalskriterier för statens kulturfastighetsinnehav.
4. Fortsatt tillgänglighet till kulturarvet.

1. Salsta slott uppfyller rekvisitet synnerligen höga kulturhistoriska värden

Salsta slott är ett av Sveriges bäst bevarade barockslott från stormaktstiden med synnerligen höga kulturhistoriska värden avseende såväl byggnaderna som den sammanhållna miljön i stort. Arkitekturen och de mycket välbevarade

³ I föreliggande yttrande används begreppet *avyttring* synonymt med förordningstextens *överlåtelse*, eftersom begreppet "avyttring" används i kulturfastighetsstrategin, medan begreppet "överlåtelse" används i de regelverk som strategin hänvisar till. Riksantikvarieämbetet har tagit fram en processbeskrivning för myndighetens yttranden vid avyttringar av statliga byggnadsminnen, *Yttrande om avyttring av statliga byggnadsminnen – Processbeskrivning*, Dnr RAÄ-2024-1920-32 samt *Underlag från förvaltande myndigheter inför yttrande om avyttring 2.0.*, Dnr RAÄ-2024-1920-33.

⁴ Se 9 § förordning (2013:558) om statliga byggnadsminnen.

praktinredningarna har ytterst få motsvarigheter i Sverige. Även ur ett internationellt perspektiv besitter Salsta utomordentligt höga arkitektur- och konsthistoriska värden.

I slottet finns några av Sveriges mest välbevarade interiörer och inredningar från barocken. Det bör framhållas att några av de ursprungliga interiörerna på Salsta hör till Nordens främsta exempel på fransk barockinredning. Salsta är vidare ett sammanhållet godskomplex där huvudbyggnad och park, ekonomibygnader och torp samt omgivande jordbruks- och skogsmarker speglar kulturgeografiska – däribland ekonomiska och sociala – strukturer genom århundraden.

Riksantikvarieämbetet bedömer mot bakgrund av detta att Salsta slott bör kvarstå i statlig ägo då det uppfyller rekvisitet synnerligen höga kulturhistoriska värden.

2. Det finns stor risk att de kulturhistoriska värdena minskar vid en avyttring

Riskerna för att de kulturhistoriska värdena minskar vid avyttring av Salsta är överhängande. De främsta riskerna är:

- Risken att helhetsmiljön splittras
- Risken att helhetsgreppet i förvaltningen förloras
- Risken att underhållet inte får den specialistkompetens som behövs.

Det finns stor risk att de kulturhistoriska värden som ligger i att slottet och dess inredningar utgör en sammanhållen och välbevarad helhetsmiljö går förlorad vid en avyttring. Bland annat kommer Nationalmuseum, enligt uppgift, att vid avyttring avlägsna de inredningar och inventarier som museet förvaltar och som idag finns intakt bevarade på Salsta. Därmed kommer en stor del av de ursprungliga praktinredningarna i slottet, som funnits där sedan 1600-talet, att tas ur sitt sammanhang och den välbevarade helhetsmiljön går om intet.

Den komplexa miljön ställer vidare stora krav på kvalificerad kompetens för att de kulturhistoriska värdena ska kunna upprätthållas. Sådan specialistkompetens kan exempelvis vara textil-, möbel- eller stenkonservator, antikvarisk expertis och hantverkskompetens avseende traditionella metoder och material.

Riksantikvarieämbetet bedömer att värden och underhållet av Salsta kräver både kvalificerad kompetens och god beställarkompetens för att vidmakthålla de synnerligen höga kulturhistoriska värdena. Salsta är därtill sårbart för förändringar vad gäller både byggnader och landskapsbild. Varsamhet samt ett preventivt brandskyddsarbete är också av stor vikt i förvaltningen. Statens fastighetsverk har såväl specialist- som beställarkompetens och utgör därmed garant för en

långsiktigt hållbar förvaltning varför Riksantikvarieämbetet bedömer att Salsta bör kvarstå i statlig ägo för att motverka att de kulturhistoriska värdena minskar.

3. Salsta slott uppfyller urvalskriterierna för vad staten bör äga av kulturhistoriska skäl då det utgör del av Sveriges och statens historia

Salsta slott utgör en av de i särklass mest representativa fastigheterna både vad gäller att illustrera den tidiga riksbildningen under medeltid och utvecklingen mot en mer modern statsbildning under tidigmodern tid (perioden 1500- till 1700-tal). Salsta utgör på så vis en viktig del av "berättelsen om statens historia", men har även en viktig betydelse för Sveriges historia i vidare mening. Det går inte att tolka och förstå statsbildningsprocessen i Sverige utan att också förstå adelns roll i denna process genom dess kopplingar till högre ämbeten och till kungamakten. Riksantikvarieämbetet bedömer därmed att Salsta slott mycket väl uppfyller urvalskriterierna för vad staten ska äga av kulturhistoriska skäl.

4. Avyttring av Salsta riskerar att begränsa allmänhetens fortsatta tillgång till kulturarv och friluftsliv

Salsta har stor betydelse som besöksmål. En avyttring av Salsta bedöms begränsa allmänhetens tillgång till kulturarvet. Avyttringen riskerar även att begränsa de möjligheter till regionens utveckling och friluftsliv som slottet och omgivande kulturlandskap har i form av besöksmål. Tillgängligheten skulle vid eventuell avyttring även begränsas vad gäller forskning relaterad till objektet. Därmed skulle den samhällsnytta som kulturarvet bidrar till komma att minska.

Ett statligt ägande av Salsta garanterar fortsatt tillgänglighet till kulturarv och friluftsliv. Därmed bidrar ett statligt ägande av Salsta till att uppfylla de av riksdagen antagna nationella kulturmiljömålen vilka syftar till att en mångfald av representativa kulturmiljöer bevaras, används och utvecklas samt tas tillvara i samhällsutvecklingen genom en helhetssyn på förvaltningen av landskapet. Riksantikvarieämbetet bedömer mot bakgrund av fortsatt tillgänglighet att Salsta bör kvarstå i statlig ägo.

Skälen för Riksantikvarieämbetets bedömning

Riksantikvarieämbetet bedömer att Salsta slott uppfyller rekvisitet synnerligen högt kulturhistoriska värde i enlighet med 2 § i SBM-förordningen och bör kvarstå i statlig ägo. I förordning (1996:1190) om överlåtelse av statens fasta egendom, m.m. fastställs i 8 § att avyttring endast får ske om egendomen inte alls eller endast i ringa utsträckning behövs i statens verksamhet och om det inte finns

särskilda skäl för att den fortsatt ska ägas av staten. Hänsyn till kulturmiljövården utgör ett av kriterierna för särskilda skäl för att en egendom fortfarande ska ägas av staten. Riksantikvarieämbetet bedömer att Salsta slott har så höga kulturhistoriska värden att hänsyn ska tas till kulturmiljövården och att det därmed föreligger särskilda skäl, enligt nämnda förordning, för att egendomen fortsatt ska ägas av staten. Skälen till Riksantikvarieämbetets bedömning är följande:

Skälen för Riksantikvarieämbetets bedömning avseende rekvisitet synnerligen höga kulturhistoriska värden

Salsta har kopplingar till den tidiga svenska riksbildningen

Salstas äldsta historia och dess ägarbild samt de medeltida fornlämningarna representerar en tidig fas av den svenska riksbildningen. Utifrån denna bemärkelse kan Salsta tillskrivas synnerligen höga kulturhistoriska värden.

Genom sitt strategiska läge invid Fyrisån har Salsta sedan järnåldern kunnat kontrollera vattenleden mellan Dannemora bergslag och de rika bygderna kring Valsgärde och Gamla Uppsala.⁵ Redan under medeltiden var Salsta ett stort godscomplex.⁶ Namnet Salsta finns belagt i skriftliga källor från tidigt 1300-tal.⁷ Platsens tidiga fortifikativa betydelse manifesteras av en fornborg, "Salsta borg", som ligger 2,5 km nordost om slottsanläggningen samt av den vallgrav och de arkeologiska lämningar av ett förmodat försvarstorn som finns på den halvö där slottanläggningen ligger idag. Det är oklart hur det uppländska medeltida bergsbruket var organiserat, men troligen kom kungamakten och frälset tidigt att

⁵ I Fullerö, strax söder om Salsta, har man vid arkeologiska undersökningar av en järnframställningsplats hittat bergmalm från första århundradena e. Kr. Det är det idag tidigaste och enda kända exemplet på användning av bergmalm under järnåldern. Malmen har bedömts ha sitt ursprung i Vattholma-Lenatrakten. Karlenby, L. 1993, s. 29, Berg, L. & Hermodsson, Ö. 2002, s. 226.

⁶ För utförlig beskrivning av Salsta som medeltida frälsegods, se Rahmqvist, S. 1996, s. 207–227.

⁷ Ortnamnsregistrets äldsta notering för Salsta är 1301, Svenskt Diplomatarium vol. 2, s. 335, <https://www4.isof.se/NAU/bilder/s2cx001/408302b1/p1/0000241a.pdf>. Se även Svenskt Diplomatarium, Riksarkivet,

https://sok.riksarkivet.se/sdhk/?EndastDigitaliserat=false&DatumFran=1300&DatumTill=1310&Innehall=salsta&TrycktUtgava=true&TrycktRegest=true&Brevtext=true&Extratext=true&Sigill=true&Original=true&MedeltidaAvskrifter=true&MedeltidaRegest=true&EftermedeltidaAvskrifter=true&EftermedeltidaRegest=true&AvanceradSok=False&page=1&postid=sdhk_1932&tab=post#tab

Gården bör ha sitt ursprung i järnåldern då ortnamntypen med efterleden «-sta» brukar dateras till yngre järnålder (400–1050 e.Kr.). Namntypen har i delar av Norden varit produktiv in i vikingatiden, Pamp, B. 1988, s. 38.

kontrollera verksamheten och, som antytts ovan, får man anta att det finns kopplingar till förhistoriska förhållanden.⁸

Salsta hade redan under medeltiden, genom sina ägare, direkta förbindelser till tidens profana och kyrkliga ledarskikt. Detta speglar Salstas roll i Sveriges tidiga riksbildning och hur frälset successivt kom att formaliseras genom Alsnö stadga 1280. Den första historiskt belagda ägaren till Salsta var Birger Jarls son Greger Birgersson (död 1276). Hans son, Karl Gregersson, byter i början av 1300-talet bort Salsta till Abjörn Sixtensson Sparre som var riksråd och drots hos hertigarna Erik och Valdemar, bröder till Sveriges kung Birger Magnusson. Under senare delen av 1300-talet samt under 1400-talet ägs Salsta av den för den svenska statsförvaltningens framväxt centrala ätten Oxenstierna, bland dessa kan nämnas Jöns Bengtsson Oxenstierna d.ä. som var riddare samt Jöns Bengtsson Oxenstierna d.y. som var ärkebiskop (1448–1467) samt riksföreståndare (1457, 1465–1466). Dennes bror Kristiern Bengtsson Oxenstierna, som också ägde Salsta, var riksråd och livligt inblandad i unionsstriderna mellan Sverige och Danmark under senare delen av 1400-talet vilka ledde till Sveriges självständighet. Efter att Sten Oxenstierna tagit ställning för unionskungen brändes den medeltida borgen på Salsta ned 1516 av Sten Sture d. y.

Salsta var sannolikt redan under medeltiden en befäst sätesgård. På en av Erik Dahlbergs teckningar, som visar den äldre huvudbyggnaden på Salsta uppförd under tidigt 1600-tal, anas en ruin som har tolkats som ett medeltida stentorn för försvar, något som bekräftas av 1644 års situationsplan.⁹ Den ursprungliga vallgraven, som i dag utgörs av ett brett och djupt dike, skär fortfarande av udden med slottet från den övriga parken. Vallgraven kan också ha medeltida ursprung.¹⁰ Det är dock ännu inte klarlagt hur det medeltida Salsta har varit gestaltat och om delar av den medeltida byggnaden ingår i dagens 1600-tals slott. Bebyggelserester torde dock finnas kvar inom slottsområdet.

⁸ Fyrisåns dalgång är, tillsammans med Björklingeåns dalgång, utpekat som ett område av riksintresse för kulturmiljövården, definierat just som en centralbygd med lång kontinuitet. Riksantikvarieämbetets riksintressebeskrivning, Riksintresse C 30, Gamla Uppsala samt Fyrisåns och Björklingeåns dalgångar. Ett annat uttryck för riksintresset är Tensta kyrka från 1300-talet, som uppfördes som Salstas gårds-/patronatskyrka, vars intrikata gotiska arkitektur återspeglar godsets betydelse.

⁹ Se Erik Dahlbergs teckning av Salsta gamla huvudbyggnad från 1610-talet där en stenruin återfinns söder om kapellet, Dahlberg, bild 1141, ur Rahmqvist, S. 1996, s. 216. Salsta i Uppland efter karta från 1644, ur Lundberg, E. 1931, s. 249.

¹⁰ Lovén, C. 1996, s. 346.

Det närliggande Vattholma järnbruk har anor från 1300-talet, men etablerades som ett kronobruk på 1500-talet. Vid Vattholma anlades också ett mässingsbruk 1571 på initiativ av Johan III. Vattholma bruk övertogs 1588 av släkten Bielke, som genom Ture Pedersson Bielke, hade ärvt Salsta 1559. Huvuddelen av järnmalmen som bearbetades vid Vattholma bröts i Dannemora gruva, som delvis ägdes av Gustav Vasa, men malm hämtades även från mer närbelägna gruvor i Lena socken.

I början av 1600-talet ägdes Salsta av friherre Nils Bielke d.ä., som även var generalguvernör i Finland, tillika byggherre för det renässanspalats i tre våningar som uppfördes på egendomen omkring 1613.¹¹ Delar av detta äldre stenhus ingår i den nuvarande byggnaden.

Salsta är ett av Sveriges bäst bevarade barockslott från stormaktstiden

Salsta slott är ett av Sveriges bäst bevarade barockslott och är ett uttryck för hur adeln, i synnerhet under stormaktstiden, manifesterade sin samhällsställning genom påkostad och högkvalitativ arkitektur. Detta bidrar till att Salsta har synnerligen höga kulturhistoriska värden.

Salsta slott är ett av de mest konsekvent genomförda och till vår tid mest välbevarade adelspalatsen från svensk stormaktstid. Slottet, uppfört under perioden 1670–1710-tal, utgör ett av de främsta exemplen i Sverige, och i Skandinavien, på fransk barock. Byggherre var Nils Bielke d.y. och som arkitekt anlätades Mathias Spihler. Även arkitekten Nicodemus Tessin d.ä. har sannolikt varit inblandad i form av ett tidigt utkast till ritning.¹² De tydligaste uttrycken för den franska barocken utgörs av anläggningens strikta symmetri samt slottets arkitektoniska gestaltning såväl exteriört som interiört. Det äldre renässansslottets grund, och delar av murverket från 1610-talet, ingår i det befintliga barockslottet.

Nils Bielke d.y. var bland annat Sveriges generalguvernör i Pommern och ambassadör i Frankrike vid Ludvig XIV:s hov och hade tidigt utmärkt sig inom det militära, bland annat vid slaget vid Lund 1676. De kulturella och intellektuella kontakter han knöt i Frankrike torde ha medverkat till att Salsta fick en så tydlig fransk prägel. Planen för anläggningen följer en strikt symmetri där byggnaderna och parken, med dubbelalléer och tvärallé planterade längs de uppbyggda

¹¹ *Historiskt-geografiskt och statistiskt lexikon öfver Sverige*, band 6, s. 3, ur Rahmqvist, S. 1996, s. 215.

¹² Ritning för Salsta av Tessin d.ä. förvaras på Skokloster. Spihler och Tessin hade tidigare samarbetet i gestaltningen av Sjöö slott, se Bedoire, F. 2001, s. 221.

vägbankarna som når ut till den medeltida borgholmen, följer en tydlig mittaxel som bildar en representativ huvudentré. Symmetrin förstärks genom huvudbyggnadens arkitektoniska utformning i form av en framträdande mittrisalit krönt av en attikavåning, den centrerade dubbeltrappan och de framspringande sidoflyglarna, som tillsammans med de fristående kvadratiske paviljongerna, bildar en förgård till slottsanläggningen. Till huvudbyggnadens strama gestaltning bidrar även den kraftfulla takgesimsen, det indragna säteritaket, fasadens lisener och de symmetriskt placerade fönsteröppningarna. Den strikta planen vad gäller såväl byggnader som park antyder att Salstas arkitektur kan ha förebild i det franska slottet Vaux-le-Vicomte, ritat av Louis Le Vau och André le Nôtre för Ludvig den XIV:s finansminister Nicolas Fouquet.

De franska influenserna kommer även till uttryck i interiörens planutformning med en centrerad sal och förstuga i svit samt sidoställt trapphus som leder till de olika våningarnas rumssviter. Denna planlösning samt det faktum att rumssviterna i öster var avsedda för mycket högt uppsatta gäster (kungen) medan de i väster var avsedda för ägaren (Bielke/Horn) visar en rumsdisposition som också antyder influenser från Vaux-le-Vicomte. Den planlösning som återfinns i Salsta slott är vidare ett välbevarat exempel på den franskinspirerade planlösning som under 1600-talet fick genomslag i svensk slotts- och herrgårdsarkitektur. Salstas arkitektur och påkostade inredningar ska tolkas som ett uttryck för performativ makt som skulle signalera rikedom, inflytande och auktoritet avseende ägaren Nils Bielke d.y:s samhällsställning och, i flera generationer, nära band till kungamakten.

Grunderna för den barockpark som skapades för Salsta slott är ännu idag tydlig, men har genomgått förändringar. Axialiteten vidmakthålls av dubbelalléerna, planterade med lönn, lind, ask och alm samt de vägbankar som byggts upp för de båda alléerna och som sammanbinder slottet med ladugården. Även ekonomibyggnadernas placering, bland annat Gamla stallet, Bläckhornet, Bommelinska villan och vedboden, förhåller sig till grundstrukturens symmetriska mittaxel. Järnstaketet, som avgränsar slottets förgård från den övriga parken, utgör också en bevarad struktur från 1700-talets äldre parkanläggning.

Salsta slott har väl sammanhållna interiörer

Salsta slott inrymmer några av Sveriges bäst bevarade och sammanhållna praktinteriörer och inredningar från 1600- och 1700-talen och utgör ett viktigt

referensmaterial för såväl svensk som internationell forskning. Även detta bidrar till att Salsta har synnerligen höga kulturhistoriska värden.

Flera av rummen, exempelvis Kungssalen, Riddarsalen, Slottskapellet och Isabellkammaren, utgör helhetsmiljöer där såväl fasta inredningar som lösa inventarier är bevarade sedan tillkomsttiden på 1600- och tidigt 1700-tal. Bland dessa kan nämnas grisaillemålade tak, stuckaturtak gjorda av italienska mästaren Giuseppe Marchi, italienska stofflädertapeter, väggpaneler, skulpterade samt målade dörrfoder, dörrmålningar, sidentapeter, ekparkett- och kalkstensgolv, en stor porträttsamling samt möbler. De mycket välbevarade inredningarna har synnerligen höga kulturhistoriska värden, särskilt med avseende på konst- och arkitekturhistoriska aspekter.

Det bör framhållas att inredningen i Isabellkammaren räknas till Nordens främsta exempel på fransk barockinredning in situ, bland annat i form av himmelssäng, karmstolar, skulpterade dörrfoder i päronträ och sidendamasttapeter.¹³ Några av originalmöblerna är utförda av Ludvig XIV:s hovleverantör.¹⁴ Den stofflädertapet i mörkrött och guld som återfinns i Riddarsalen utgör norra Europas största bevarade stofflädertapet på ursprunglig plats. Slottskapellet med intakt inredning av skulptören Daniel Kortz, från tidigt 1700-tal, består bland annat av altaruppsats, predikstol, orgel, bänkinredning i trä med bemålade bänkdörrar och en delvis förgylld takkornisch och fris, som löper runt hela kapellets tak, dekorerad med bibelcitat.

Inredningarna från senare delen av 1700-talet är bland annat utförda av arkitekt Jean Eric Rehn och utgör synnerligen goda exempel på inredningar i svensk rokoko och gustaviansk stil. I slottet återfinns även inredningar från 1800-talets empiritid samt tillägg från 1900-talet. Till de äldsta rumsbildningarna i slottet hör bottenvåningens pelarsal, som härrör från 1610-talets renässansslott. Även delar av slottets södra och västra delar har murverk från 1610-talet, liksom källaren, där såväl murverk som tunnvalvkonstruktioner och befintliga portaler utgör bevarade delar av den äldre renässansbyggnaden. Det faktum att slottets inredningar

¹³ Nils Bielkes kvittobok från 1681, Bielkesamlingen, signum E 2192 c-d, Riksarkivet, Inventarium över Nils Bielkes lösöre i Stettin 1705 upprättat 18/12 1704 -12/3 1705, Bielkesamlingen, signum E 2248, Riksarkivet. Se även Thornton, P. 1975, not 2 och 16, Stavenow-Hidemark, E. 1986, s. 18–27, Stavenow-Hidemark, E. & Hogg, J. 1985, s. 193–202, Berg, J. & Stavenow-Hidemark, E. 2001.

¹⁴ van der Hooft, E. 2016, s. 100–119, Thornton, P. 1975, s. 102–107, Thornton, P. 1978, s. 34–35, *Versailles à Stockholm. Dessins du Nationalmuseum: peintures, meubles et arts décoratifs des collections suédoises et danoises*, utställningskatalog, Nationalmuseum, 1985, s. 222–226.

spänner över flera århundraden, från tidigt 1600-tal fram till 1900-tal, bidrar till att Salsta på ett exceptionellt vis kan spegla förändrade bostads- och inredningsideal över tid, men även sociala strukturer och levnadsförhållanden då även ekonomiutrymmen och tjänstefolkets utrymmen är välbevarade.

Salsta utgör ett sammanhållet godskomplex som på ett enastående sätt speglar ekonomiska och sociala strukturer

Salsta, i form av ett sammanhållet storgodskomplex, speglar på ett tydligt sätt utvecklingen av ekonomiska och sociala strukturer genom århundradena.

Godskomplexet som omfattar slottsmiljön med tillhörande park, ekonomibyggnader och övriga näringar samt jordbruks-, ängs- och skogsmark tillskrivs synnerligen höga kulturhistoriska värden. Salsta är en av flera noder i det uppländska landskapet där slotten och järnbruken utgör tydliga uttryck för kulturlandskapets karaktär.

Salsta har lång kontinuitet som gods med rötter i medeltiden, men har sannolikt en ännu äldre historia då ortnamnet indikerar att gården sannolikt kan dateras tillbaka till yngre järnålder. Markerna bär spår av månghundraårig jordbruksdrift och ännu idag framträder huvuddragen i den markanvändning som etablerades under medeltid när Salsta blev sätesgård. Den sammanhållna strukturen i form av huvudbyggnad och park, ekonomibyggnader och underliggande torp samt omgivande jordbruks- och skogsmarker representerar därmed, utifrån kulturgeografiska aspekter, ett i stora delar oskiftat storgodskomplex och landskap med kontinuitet från järnålder fram till idag.

Till bilden av det sammanhållna godskomplexet, samt genom kopplingen till Vattholma bruk, finns vidare även lämningar från exempelvis gruvsdrift, järnhantering, tegeltillverkning och marmor- och mässingsbruk. Sammantaget speglar Salsta med dess omgivande marker och landskap hur olika näringsverksamheter bidrog till den ekonomiska driften av ett storgods. En av de viktigaste förutsättningarna för att kunna bedriva driften av denna typ av storgods var vidare tillgången på arbetskraft. På Salsta återfinns idag flera ekonomibyggnader, lantarbetarbostäder och torp vilka speglar olika aspekter av den arbetsintensiva driften av ett storgods. Markanvändningen är idag i stort bevarad med stora öppna hävdade arealer i närheten till dalgången i kombination med skogsbruk. Riksantikvarieämbetets bedömer, även mot bakgrund av ovan, att Salsta uppfyller rekvisitet synnerligen höga kulturhistoriska värden.

Skälen för Riksantikvarieämbetets bedömning avseende riskerna att de kulturhistoriska värdena minskar

Det finns stor risk att Salstas unika helhetsmiljö splittras vid en avyttring

Salsta slotts unika helhetsmiljö kommer att splittras vid en avyttring med förlust av stora kulturhistoriska värden som följd. De delar av inventarierna och inredningen som överläts till staten 1976, som nu förvaltas av Nationalmuseum, och som finns på Salsta slott kommer vid avyttring att avlägsnas. Det gäller inredningar och inventarier som är placerade i slottets huvudbyggnad, bland annat porträtt, möbler och textilier, som utgör ursprungliga inredningar från 1600-talet och som har synnerligen höga konst- och kulturhistoriska värden. Riksantikvarieämbetet bedömer därför att ett statligt ägande är nödvändigt för att de kulturhistoriska värdena inte ska minska.

Vid en försäljning av en fastighet ingår så kallade byggnadstillbehör i form av fast inredning och annat varmed byggnaden blivit försedd, om det är ägnat till stadigvarande bruk, enligt 2 kap. 2 § jordabalken (1970:994). Däremot omfattas i normala fall inte lös egendom som till exempel möbler eller tavlor. Vid en avyttring av Salsta slott kommer därför Nationalmuseum, enligt uppgift, att avlägsna den egendom som de deponerat där, det vill säga de inredningar och inventarier som utgör så kallad lös egendom. Därmed kommer en stor del av de ursprungliga praktinredningarna i slottet, som funnits där sedan 1600-talet, att tas ur sitt sammanhang då de inte utgör fast inredning. Det kulturhistoriska värden som ligger i att slottet och dess inredningar utgör en sammanhållen och välbevarad helhetsmiljö går i så fall förlorad.

I sammanhanget kan det vara värt att nämna Venngarns slott, Sigtuna kommun, som tidigare var ett statligt byggnadsminne, men som avyttrades av staten 1982. Liksom i ärendet med Salsta var Nationalmuseum även här förvaltare av en del av slottets inredningar och inventarier. Efter ägarbyte och rättslig tvist kom Nationalmuseum att avlägsna alla inredningar och inventarier som ägdes av museet och som bedömdes vara lös inredning, vilket fick till följd att de kulturhistoriska värdena minskade avsevärt gällande Venngarn.

Förvaltningen av komplexa miljöer fordrar ett helhetsgrepp

En avyttring av Salsta slott, med risk att godscomplexet splittras på olika ägare, skulle starkt bidra till en minskad förståelse för de ekonomiska och sociala strukturer som ligger till grund för driften av egendomen.

Statens fastighetsverk förvaltar det statliga byggnadsminnet och förutom slottet ingår i byggnadsminnet ytterligare åtta byggnader, nämligen östra och västra paviljongerna, gamla stallet, vedboden, Bläckhornet (bostadshus), Bommelinska villan (bostadshus), smedjan och nya stallet. Skyddsbestämmelserna omfattar nämnda byggnader och tydliggör även skyddsområdets utsträckning. Statens fastighetsverk förvaltar också godsets oskiftade markinnehav bestående av jordbruks- och skogsmark. Även om kronoegendomen idag sköts mer rationellt och ytor slagits ihop, äng övergått till åker- och skogsmark etc. har strukturerna av tidigare markanvändning bevarats och åkerholmar, odlingsrösen och andra landskapselement finns kvar i markerna.

Det finns många exempel på avstyckningar av större gårdar med tillhörande markområden, särskilt i anslutning till större städer, där förståelsen för gårdskomplexet har gått förlorad på grund av att nyare bebyggelse och infrastruktur har uppförts i nära anslutning till den äldre bebyggelsen och på omgivande marker. Detta bidrar ofta till svårigheter att läsa av den äldre agrara landskapsbilden med dess historiska lager och strukturer. Salsta utgör fortfarande ett sammanhållet godscomplex genom att Statens fastighetsverk också förvaltar markerna runt byggnadsminnet Salsta slott, det vill säga den tillhörande kronoegendomen.

Underhållet av komplexa platser kräver specialistkompetens

Förvaltningen av Salsta är resurskrävande och staten som fastighetsägare utgör en garant för att ambitionen gällande vård och underhåll kan vidmakthållas och tillföra de ekonomiska resurser som krävs. Vården och underhållet av såväl byggnaderna som deras inredningar ställer vidare krav på kvalificerad kompetens i syfte att upprätthålla de kulturhistoriska värdena. Sådan specialistkompetens kan exempelvis vara möbel-, textil- och stenkonservatorer, antikvarisk expertis och olika typer av hantverkare med särskilda kunskaper vad gäller traditionella metoder och material. För detta krävs vidare särskild beställarkompetens i form av erfarna fastighetsförvaltare.

Salsta är en kulturmiljö som även omfattar ett biologiskt kulturarv och landskapsmässiga strukturer. Till det biologiska kulturarvet räknas trädalléer, äldre solitära träd och buskar och den fröbank som finns kvar i park, tidigare köksträdgård och humleträdgårdar, samt i tidigare ängs-, betes- och skogsmark. Till de landskapsmässiga strukturerna räknas exempelvis vallgraven, de befintliga

vägsträckningarna, men även arronderingen av det omgivande jordbrukslandskapet som präglas av månghundraårig odling samt befintliga arkeologiska lämningar och kulturlager. I förvaltningen av de landskapsmässiga strukturena och det biologiska kulturarvet krävs också såväl särskild beställarkompetens som specialistkompetens, exempelvis arborist, arkeolog eller trädgårdsantikvarie.

Salsta är en känslig miljö som har flera sårbarheter

Salsta är känsligt för ändringar och tillägg, små som stora, som inte görs på ett varsamt sätt. Detta gäller såväl slottsbyggnadens exteriör och interiörer liksom de övriga byggnaderna samt parken som ingår i byggnadsminnet.

Slottet har få moderna faciliteter, vilket bidrar till den museala karaktären. Eventuella framtida ingrepp för elektricitet, vatten, avlopp med mera kräver varsamhet och anpassning för att kulturhistoriska värden inte ska gå förlorade. Byggnadens känsliga interiörer med bland annat bemålade ytskikt av hög ålder är från bevarandesynpunkt beroende av fungerande inneklimatförhållanden, till exempel avseende den relativa luftfuktighetsnivån.

Byggnaderna och området är också särskilt utsatta ur brandskyddssynpunkt, beroende på det stora avståndet till räddningstjänst, vilket ställer krav på organisatoriskt och förebyggande brandskyddsarbete i förvaltningen.¹⁵ Även förändringar avseende godsets tillhörande markområden skulle påverka Salsta då landskapet är sårbart för ändring. Detta gäller inte minst faktorer kopplade till pågående klimatförändringar där exempelvis riskerna för översvämning vid skyfall är en faktor som bör beaktas liksom en i övrigt ökad klimatpåverkan.

Statens fastighetsverk har både specialist- och beställarkompetens samt lång erfarenhet av vård gällande kulturfastigheter varför Riksantikvarieämbetet bedömer att ett fortsatt statligt ägande utgör garant för en långsiktigt hållbar förvaltning av Salsta.

¹⁵ SFV genomför ett systematiskt brandskyddsarbete för anläggningen. Riksantikvarieämbetets tillsynsprotokoll, 2021-10-19, Dnr RAÄ-2021-2914.

Skälen för Riksantikvarieämbetets bedömning avseende representativitet och urvalskriterier för statens kulturfastighetsinnehav

Urvalet ska spegla Sveriges och statens historia från äldsta tid till idag

Salsta utgör ett av de i särklass mest representativa objekten både vad gäller att illustrera den tidiga riksbyggnaden under medeltid och utvecklingen mot en mer modern statsbyggnad under tidigmodern tid, det vill säga under 1500- till 1700-talen, och bör därför kvarstå i statlig ägo. Salsta uppfyller därmed tydligt kriteriet "berättelserna om staten" och dessutom ett bredare kriterium där statens kulturfastigheter ska spegla Sveriges historia från äldsta tid fram till idag.

Regeringen gav 2008 Riksantikvarieämbetet i uppdrag att utifrån kulturhistoriskt perspektiv se över kriterierna för vilka fastigheter som ska förvaltas av staten och redovisa en övergripande inriktning för bevarandet av dessa fastigheter.¹⁶ De urvalskriterier som Riksantikvarieämbetet utvecklade utifrån en särskild expertkompetens inom disciplinerna historia, arkeologi, arkitekturhistoria, konstvetenskap och kulturgeografi blev styrande för det regeringsuppdrag som Statens fastighetsverk fick samma år gällande en översyn av statens bestånd av kulturfastigheter. Resultatet av uppdraget presenterades i *Kulturfastighetsutredningen 2009 med komplettering 2010*.¹⁷

Riksantikvarieämbetets urvalskriterier kom metodologiskt att omsättas, i *Kulturfastighetsutredningen*, genom tillämpning av den så kallade berättelsemodellen. Denna modell har en tydlig utgångspunkt i att urvalet av kulturfastigheter representerar viktiga utvecklingsfaser och händelser i svensk historia och att de materialiserar breda nationella berättelser med djupa tidsdimensioner. Modellen syftade till att skapa en strukturerad portfölj av fastigheter som staten långsiktigt bör äga utifrån en ändamålsenlig hantering och en medveten prioritering. Urvalsmodellen återgår på en väl etablerad historiedidaktisk metod som syftar till att belysa och tolka exempelvis ekonomiska, politiska, kulturella, vetenskapliga, sociala och religiösa utvecklingsfaser utifrån historiskt perspektiv. Modellen kan också ses som svar på kulturpolitiska mål och kulturmiljövårdens kritiska förhållningssätt som fick större genomslag under tidigt 2000-tal.

¹⁶ Redovisning av uppdraget att se över nuvarande kriterier för vilka kulturfastigheter som staten ska äga och förvalta, Dnr 101-2002-2008, Riksantikvarieämbetet, 2008.

¹⁷ *Kulturfastighetsutredningen med kompletteringar*. Dnr 231-1967/08, Statens fastighetsverk, 2009-10.

I *Kulturfastighetsutredning* fastslogs att Salsta slott genom synnerligen höga kulturhistoriska värden samt hög forskningspotential skulle kvarstå i statlig ägo. Enligt urvalsmodellens kriterier representerar Salsta slott den berättelse som benämns *Att styra, beskatta och döma – om rikets enande och den moderna statens framväxt*. Berättelsen har en tydlig utgångspunkt i olika epokers maktordning – från förhistorisk tid via den tidiga riksbyggnaden fram till modern tid – där ett urval kulturfastigheter materialiserar den administrativa och rättsliga framväxten av en modern statsbyggnad. Salsta slott representerar utifrån denna aspekt tidigmodern tid (1500–1700-talen).¹⁸ Bedömningen, liksom övriga bedömningar i utredningen, gjordes av en tvärvetenskapligt sammansatt expertgrupp med forskarkompetens samt en referensgrupp av ledande forskare inom akademien.

En bred översyn av den statliga fastighetsförvaltningen, med fokus på förutsättningar för förvaltning och finansiering, presenterades i betänkandet *Staten som fastighetsägare och hyresgäst* 2011.¹⁹ Två år senare, 2013, kom utredningen *Statens kulturfastigheter – urval och förvaltning för framtiden* som syftade till att klarlägga vilka kulturhistoriskt värdefulla fastigheter som fortsättningsvis borde ägas av staten.²⁰ I båda utredningarna fastslogs att *Kulturfastighetsutredningens* tidigare förslag gällande urval av kulturfastigheter och den berättelsemodell som utvecklats av Riksantikvarieämbetet i princip borde tillämpas.²¹

I utredningen 2013 avgränsade man urvalet med tydligare utgångspunkt i «berättelserna om staten» då det ansågs mest ändamålsenligt.²² Trots att Salsta slott har flera kopplingar till den tidiga riksbyggnaden och framväxten av en modern statsbyggnad under tidigmodern tid (se avsnitt Skälen för Riksantikvarieämbetets bedömning avseende rekvisitet synnerligen höga kulturhistoriska värden) bedömdes fastigheten, utan någon djupare analys, ha en svag anknytning till den «statliga berättelsen».²³ Avgränsningen «berättelserna om staten» baseras på en argumentation som ger uttryck för ett alltför snävt statistiskt förhållningssätt vad gäller förståelsen av statens förändrade funktion och uttryck genom historien istället för ett brett, vetenskapligt underbyggt, historiedidaktiskt förhållningssätt

¹⁸ *Kulturfastighetsutredningen*, Statens fastighetsverk, 2009, Del 1, s. 25 ff., Del 2, s. 16–24.

¹⁹ *Staten som fastighetsägare och hyresgäst. Betänkande av utredningen om en översyn av statens fastighetsförvaltning* (SOU 2011:31).

²⁰ *Statens kulturfastigheter – urval och förvaltning för framtiden. Betänkande av utredningen om omstrukturering av statens bestånd av vissa kulturfastigheter* (SOU 2013:55).

²¹ *Ibid* s. 17, *Omstrukturering av statens bestånd av vissa kulturfastigheter*, Dir. 2012:7

²² *Statens kulturfastigheter – urval och förvaltning för framtiden*, (SOU 2013:55), s. 104 f.

²³ *Ibid*, s. 151, 153.

som inkluderar en djup tidsdimension i förståelsen av den tidiga riksbyggnaden då begreppet «stat» inte existerande i modern mening. Om kriteriet «berättelserna om staten» skulle tillämpas som avgränsning blir urvalet av kulturfastigheter i statlig ägo ytterst begränsat och med en tonvikt som endast representerar 1800- och 1900-talen då staten, i modern mening, är en sen konstruktion som kan knytas till regeringsformen 1809.

Då ingen av de tre ovan nämnda utredningarna följdes av något beslut att de skulle utgöra konkret grund för kommande avyttringar bör de inte utan vidare analys anföras i frågor som rör avyttringar utifrån dagens situation. Därtill är de något daterade. En ny kulturarvspolitik med en kulturfastighetsstrategi har beslutats genom propositionen *Kulturarvspolitik* (2016/17:116). I propositionen slås fast att de kulturhistoriskt mest värdefulla fastigheterna ska förvaltas i statlig myndighetsregi och att urvalet av statliga kulturfastigheter *bör* utgå från berättelser om staten och statens historia. En viktig princip är att det är en myndighetsuppgift att avgöra vilken historiesyn och vilka berättelser som ska tas som utgångspunkt för förvaltningen och urvalet av kulturfastigheter. Politiken bör inte, i enlighet med principen om armlängds avstånd, styra urvalet av kulturfastigheter då detta måste överlåtas till professionen och bygga på gedigen sakkunskap. Propositionen framhåller att urvalet av kulturfastigheter ska ske utifrån en samlad bedömning i samverkan mellan den nationella kulturarvsmyndigheten Riksantikvarieämbetet och fastighetsförvaltaren Statens fastighetsverk.²⁴

Då kriterierna för urval ska grundas i vetenskapliga bedömningar och särskild sakkunskap på området måste även kriteriet "berättelserna om staten" förstås som en komplex fråga och ges en så bred tolkning som möjligt så att kriteriet kan materialisera såväl den tidiga riksbyggnaden liksom framväxten av en mer modern statsbyggnad.

Skälen för Riksantikvarieämbetets bedömning avseende kulturarvets tillgänglighet och samhällsnytta

Medborgarnas tillgång till kulturarvet riskerar att minska

En avyttring av Salsta innebär att medborgarnas tillgång till kulturarvet riskerar att minska. Möjligheten att kulturarvet kan utgöra drivkraft för lokalsamhällets och regionens utveckling riskerar också att minska vid avyttring.

²⁴ *Kulturarvspolitik* (prop. 2016/17:116), s. 164 f. Se även *Regeringsuppdrag - utvärdering av Kulturfastighetsstrategins genomförande*, Riksantikvarieämbetet 2025, s. 55–66 samt s. 68 f.

Kulturhistoriskt värdefulla fastigheter ska så långt möjligt göras tillgängliga för allmänheten, i enlighet med propositionen *Kulturarvspolitik* (2016/17:116).²⁵ I propositionen betonas vidare att beståndet av statliga byggnadsminnen till stor del bör utgöras av byggnader och miljöer i olika delar av landet som har haft en central funktion i Sveriges historia och samhällsutveckling. Vikten av tillgänglighet till kulturmiljön har även sin grund i de nationella målen för kulturmiljöarbetet, där ett av målen är *ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser*.²⁶ Salsta används fortlöpande för olika kulturella aktiviteter och sammankomster som i hög grad bidrar till såväl lokalsamhällets som regionens utveckling.²⁷

Ett representativt urval har även sin grund i ett annat av de nationella målen för kulturmiljöarbetet; *ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas*.²⁸ Vidare framhålls i *Politik för gestaltad livsmiljö* (2017/18:110) att målen för politikområdet bland annat är att det offentliga agerar förebildligt samt att estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden tas till vara och utvecklas.²⁹ Bevarandet av Salsta slott, i form av statligt ägd kulturfastighet, ligger därmed i linje med ovan anförda propositioner och kulturpolitiska mål.

Salsta ger unika möjligheter att bevara, använda och utveckla kulturarvet

Ett fortsatt statligt ägande av Salsta garanterar medborgarna en säkrad tillgång till kulturarvet samtidigt som staten uppfyller gällande kulturpolitiska mål och möjligheterna att bevara, använda och utveckla kulturarvet.

Salsta kronoegendom är en kulturmiljö med ett markinnehav, som bland annat består av skogs-, åker- och betesmark, på totalt 1568 hektar.³⁰ Idag är allmänhetens tillgång till Salsta god och egendomen utgör ett uppskattat tätortsnära besöksmål med golfbana samt friluftsområde med vandringsleder som korsar egendomen och slottsmiljön. Landskapet är dels tillgängligt att upplevas genom närområdet kring Salsta slott, dels via den 7 kilometer långa vandringsled,

²⁵ *Kulturarvspolitik* (prop. 2016/17:116), s. 164.

²⁶ *Kulturmiljöns mångfald* (prop. 2012/13:96), s. 35–37.

²⁷ En mycket aktiv förening driver kulturell verksamhet idag på Salsta, se [Om oss | Salsta slottskafé & bistro](#). Uppsala kommun har antagit ett landsbygdsprogram för Uppsala kommun, se <https://www.uppsala.se/contentassets/f3418d40642449b2baa2e176f154bd17/landsbygdsprogram-for-uppsala-kommun.pdf>

²⁸ *Kulturmiljöns mångfald* (prop. 2012/13:96), s. 35–37.

²⁹ *Politik för gestaltad livsmiljö* (prop. 2017/18:110), s. 19.

³⁰ Siffran hämtad från SFV:s hemsida, Salsta kronoegendom, hämtad 260225 [Salsta kronoegendom, Uppsala | SFV](#)

Salstaleden, som Uppsala kommun anlagt från tågstationen i Vattholma, via kronoegendomen och förbi Salsta slott, till Skyttorps tågstation. Salsta är därmed en kulturmiljö där besökarna kan besöka såväl slottet med välbevarade interiörer som tillhörande trädgård och park. Besökarna har även god tillgänglighet till det tillhörande skogs- och odlingslandskapet med fornlämningar och andra landskapselement såsom odlingsrösen, åkerholmar och bruksvägar.

Det föreligger även en bred forskningspotential avseende Salsta som bland annat baseras på ett rikt skriftligt källmaterial i form av ritningar, brev och kartor. Det finns även en synnerligen god forskningspotential vad gäller byggnaderna med deras inredningar och konstnärliga gestaltningar samt områdets rika fornlämningsbild.³¹ Därutöver finns en potential att lyfta fram levnadsvillkoren för de som under olika tider levt och verkat på egendomen Salsta. Även det biologiska kulturarvet på Salsta i form av äldre växtmaterial i park och omgivande jordbrukslandskap har forskningspotential och villkoras av fortsatt tillgänglighet.

Riksantikvarieämbetets ställningstagande

Riksantikvarieämbetets samlade bedömning och ställningstagande är att Salsta slott och kronoegendom inte bör avyttras utan kvarstå i statlig ägo. Avstyrkan grundar sig på följande bedömningar:

- Salsta slott uppfyller fortsatt rekvisitet synnerligen höga kulturhistoriska värden, enligt 2 § i SBM-förordningen och utgör en omistlig del av kulturarvet genom sin långa kontinuitet i svensk historia och dess roll i den tidiga riksbyggnaden. Salsta slott utgör ett av Sveriges bäst bevarade barockslott från stormaktstiden. Arkitekturen och de välbevarade praktinredningarna med fransk influens från 1600-talet är extraordinära då de utgör väl sammanhållna miljöer med en kontinuitet på nästan 350 år. Arkitekturen och inredningarna har därmed synnerligen höga kulturhistoriska värden och bedöms även utifrån nordeuropeiskt perspektiv besitta utomordentligt höga arkitektur- och konsthistoriska värden.
- Riskerna för att de kulturhistoriska värdena minskar vid avyttring är överhängande då ovärderliga konst- och kulturhistoriska värden kan gå

³¹ *Kulturhistorisk värdebeskrivning inför begäran om yttrande angående avyttring av Salsta slott*, Statens fastighetsverk, 2025, s. 3.

förlorade vid en splittrad förvaltning och då förvaltningen av Salsta slott fortsatt kräver specialist- och beställarkompetens.

- Salsta slott representerar såväl den medeltida som tidigmoderna riksbildningen och utgör därmed en bärande del av Sveriges historia liksom "statens historia".
- Ett statligt ägande till Salsta slott garanterar en fortsatt tillgänglighet som bidrar till att ge medborgarna en säkrad tillgång till kulturarvet samtidigt som det även bidrar till att uppfylla gällande kulturpolitiska mål.

Detta beslut har fattats av riksantikvarien Susanne Thedéen efter föredragning av utredaren Cathrine Mellander Backman. Överantikvarien Magnus Larsson, avdelningschefen Marja-Leena Pilvesmaa, enhetschefen Emelie Ekström-Howard och chefsjuristen Linda Stridsberg har varit med om den slutliga handläggningen.

Beslutet har signerats elektroniskt och saknar därför namnunderskrifter.

Kopia till:

Kulturdepartementet

Finansdepartementet

Länsstyrelsen i Uppsala län

Stiftelsen Upplandsmuseet

Uppsala kommun

Nationalmuseum

Referenser

Offentligt tryck

Statens offentliga utredningar m.m.

SOU 1992/93:37. Ny organisation för förvaltning av statens fastigheter och lokaler m.m.

SOU 2011:31. Staten som fastighetsägare och hyresgäst.

SOU 2012:37. Kulturmiljöarbete i en ny tid.

SOU 2013:55. Statens kulturfastigheter – urval och förvaltning för framtiden.

Betänkande 1993/94: FiU13. Fastighetsförvaltning och statlig lokalförsörjning.

Propositioner m.m.

Prop. 1991/92:134. Om riktlinjer för överföringen av verksamhet vid domänverket till aktiebolagsform.

Prop. 1997/98:137. Förvaltning av statens fastigheter och statliga myndigheters lokalförsörjning, m.m.

Prop. 2009/10:3. Tid för kultur.

Prop. 2012/13:96. Kulturmiljöns mångfald.

Prop. 2016/17:116. Kulturarvspolitik.

Prop. 2017/18:110. Politik för gestaltad livsmiljö.

Lagar och förordningar

Förordning (2013:558) om statliga byggnadsminnen m.m., FSBM.

Förordning (1996:1190) om överlåtelse av statens fasta egendom m.m.

Kulturmiljölöag (1988:950), KML.

Utredningsdirektiv, regeringsbeslut

Regeringsuppdrag (2008). Uppdrag till Statens fastighetsverk att lämna förslag till vilka fastigheter, inklusive s.k. bidragsfastigheter, som bör förvaltas långsiktigt inom staten. Fi2008/3577.

Dir. 2012:7. Omstrukturering av statens bestånd av vissa kulturfastigheter.

Regeringsbeslut 1993-01-28, nr 10, Salsta slott beslutas som statligt byggnadsminne, Kulturdepartementet.

Publikationer och skrivelser från Nationalmuseum

Nationalmuseum (1985). Versailles à Stockholm. Dessins du Nationalmuseum: peintures, meubles et arts décoratifs des collections suédoises et danoises, utställningskatalog.

Publikationer och skrivelser från Riksantikvarieämbetet

Riksantikvarieämbetet (2008). Förslag till nya kriterier för statens ägande och förvaltning av kulturfastigheter. Återrapportering enligt regeringsuppdraget 2008. Dnr 101-2002-2008, 2008-06-30.

Riksantikvarieämbetet (2012). Omstrukturering av statens bestånd av vissa kulturfastigheter. Underlag till utredningen S 2012:02 från Samhällsavdelningen 2012-07-03.

Riksantikvarieämbetet (2020). Förstudie: Riksantikvarieämbetets kartläggning av hinder kopplade till förvaltningen av de statliga byggnadsminnena, Dnr RAÄ-2020-1740.

Riksantikvarieämbetet (2021). Tillsynsprotokoll Salsta slott, Dnr RAÄ-2021-2914.

Riksantikvarieämbetet (2022). Årlig sammanställning av 2022 års tillsynsarbete, dnr RAÄ-2023-2581.

Riksantikvarieämbetet (2022). Riksintressebeskrivningar, Riksintresse C30, Gamla Uppsala samt Fyrisåns och Björklingeåns dalgångar.

Riksantikvarieämbetet (2023). Vägledning för tillämpning av förordningen om statliga byggnadsminnen.

Riksantikvarieämbetet (2025). Yttrande om avyttring av statliga byggnadsminne – Processbeskrivning, Dnr RAÄ-2024-1920-32.

Riksantikvarieämbetet (2025). Underlag från förvaltande myndigheter inför yttrande om avyttring, Dnr RAÄ-2024-1920-33.

Riksantikvarieämbetet (2025). Regeringsuppdrag - utvärdering av Kulturfastighetsstrategins genomförande.

Riksantikvarieämbetet (2026). Vägledning 3 kap. Kulturmiljölagen.

Publikationer och skrivelser från Riksrevisionen

Riksrevisionen (2025). Förvaltning av fastigheter – Statens fastighetsverk och regeringens styrning, (RiR 2025:30).

Publikationer och skrivelser från Statens fastighetsverk

Statens fastighetsverk (2005). Underhållssituationen i bidragsfastigheterna. Rapport 2005-06-30.

Statens fastighetsverk (2009–10). Kulturfastighetsutredningen med kompletteringar. Kulturfastighetsutredningen Del 1 och 2. Dnr. 231–1967/08.

Statens fastighetsverks budgetunderlag avseende år 2024–2026, Dnr. 0475/23.

Statens fastighetsverk (2025). Kulturhistorisk värdebeskrivning inför begäran om yttrande angående avyttring av Salsta slott.

Statens fastighetsverk (2026). Svar på begäran om komplettering av anhållan om yttrande gällande avyttring av Salsta slott, Dnr. 0912/25.

Domar

Svea Hovrätt dom 2005-07-08, mål T 4829–04.

Litteratur

Bedoire, Fredrik, 2001. *Guldålder, Slott och politik i 1600-talets Sverige*.

Berg, Lena & Hermodsson, Örjan, 2002. *Dannemora bergsbruksområde*.

Berg, Jonas & Elisabet, Stavenow-Hidemark, 2001. "Stockholms Stads Sidenmanufaktur." RIG-Kulturhistorisk tidskrift, vol. 84, no. 2.

Bergström, Ulrika & Geijer, Mia, 2009. «Kulturfastighetsutredningen – kan man välja ett kulturarv?», *Bebyggelsehistorisk tidskrift nr 57*.

Ellehag, Claes, 2010. *Kronans och adelns arkitekt. Mattias Spihler ca 1640–1690*.

Englund, Peter, 1989. *Det hotade huset: adliga föreställningar om samhället under stormaktstiden*, (diss.) Uppsala universitet.

Gustafsson, Harald, 2010. *Makt och människor. Europeisk statsbildning från medeltid till franska revolutionen*.

Informationsblad Riksintresse för kulturmiljövården, 2018-11-01. Länsstyrelsen i Uppsala län.

Karlenby, Leif, 1993. *Ett tvärsnitt genom Gamla Uppsala socken. Arkeologiska undersökningar inför gång- och cykelvägen mellan Gamla Uppsala och Storstora*, Riksantikvarieämbetet, Rapport UV 1993:3.

Lovén, Christian, 1996. *Borgar och befästningar i det medeltida Sverige*.

Lundberg, Erik, 1931. *Beenhammar. En stormannagård på femtonhundratalet. Svenska kulturbilder 5*.

Norrhem, Svante, 2007. *Kvinnor vid maktens sida: 1632–1772*.

Pamp, Bengt, 1988. (5:e uppl.). *Ortnamnen i Sverige*.

Rahmqvist, Sigurd, 1996. *Sätessgård och gods. De medeltida frälsegodsens framväxt mot bakgrund av Upplands bebyggelsehistoria*, Upplands fornminnesförenings tidskrift nr 53, (diss.) Stockholms universitet.

Redelius, Gunnar, 1997. *Salsta Slott: Lena socken, Uppland: en dokumentation gjord 1994–1995*.

Redelius, Gunnar, 1999. *Gamla stallet vid Salsta slott*.

Stavenow-Hidemark, Elisabet, 1986. "Isabellkammaren på Salsta", *Nationalmusei utställningskatalog nr 491, Kung Sol i Sverige*.

Stavenow-Hidemark, Elisabet & Hogg, John, 1985. "The Isabella chamber at Salsta: A Swedish state bedroom in the French taste." *Furniture History*, vol. 21.

Svenskt ornamnslexikon, 2003. Språk- och folkminnesinstitutet, Uppsala.

Syse, Bent, 2005. *Salsta slott, upprustningsarbeten 2002 – 2004*, Raä 7, Salsta slott, Lena socken, Uppland. Arkeologisk rapport, Upplandsmuseet.

Thornton, Peter, 1978. *Seventeenth-century interior decoration in England, France, and Holland. Studies in British art*.

Thornton, Peter, 1975. "The Parisian Fauteuil of 1680", *Apollo*, vol. CI, no. 2.

Ulväng, Göran, 2004. *Hus och gård i förändring. Uppländska herrgårdar, boställen och bondgårdar under 1700- och 1800-talens agrara revolution*.

Ulväng, Göran, 2008. *Herrgårdarnas historia. Arbete, liv och bebyggelse på uppländska herrgårdar*.

van der Hoorn, Esther, 2016. "A Seventeenth-century Drawing for a Chaise à Porteurs." *The Rijksmuseum Bulletin*, vol. 64, no. 2.

Vårdprogram Salsta slott, 2013. Statens fastighetsverk.

Wahlberg Liljeström, Karin, 2007. *Att iakttaga decorum. Rumdisposition i den stormakstida högreståndsbostaden på landet*, (diss.) Stockholms universitet.

Arkiv

Riksarkivet (RA), Stockholm:

Svenskt Diplomatarium vol. 2, Salsta, SDHK-nr: 1932.

Nils Bielkes kvittobok från 1681, Bielkesamlingen, signum E 2192c-d.

Inventarium över Nils Bielkes lösöre i Stettin 1705 upprättat 18/12 1704- 12/3 1705, Bielkesamlingen, signum E 2248.

Antikvarisk-Topografiska arkivet (ATA), Stockholm:

Handlingar rörande Salsta slott, Uppland.

Digitala källor

Nationalmuseums samlingsförvaltningsdatabas MuseumPlus, utdrag om Salsta slott, 2026-01-26.

Statens fastighetsverks webb [Salsta kronoegendom, Uppsala | SFV](#), Salsta kronoegendom, 26-02-25.

Uppsala kommuns landsbygdsprogram, 2026-03-25.